

Elfeledettek

„Emléket hagyok itt, mely ércnél maradóbb” – állapítja meg költészetéről Horatius. „Az emberiség tudata kihagy, mint minden tudat” – így Babits. Melyiküknek lehet igaza? Fölösleges választani, mert az ellentmondás csak látszólagos. A legtartósabb emlékmű is időleges homályba merülhet, és ki tudja, mikor világít rá ismét az „emberiség tudata”?

Élet- és lélektani kutatások ma már nélkülözhetetlenek tartják a felejtést. Így van ez az irodalom történetében is: az emlékezet itt is szelektál, koronként újra meg újra, sőt egy-egy ilyen „újraválogatás” tagolja, szakaszolja az irodalom s az irodalmi tudat látszólagos folytonosságát.

Könnyen feltételezhetjük, hogy bizonyos szerzőket másodlagosságuk, azaz életművüknek súlytalanabb volta miatt feledtek el. pedig az elismert legnagyobbak közül is csak kevesen menekülhettek meg az utókor hálátlanságától. A középkor alig tartotta számon a homéroszi eposzokat, Vergiliusé volt a dicsőség. A reneszánsz persze úgy fedezte föl az *Íliászt*, az *Odüsszeiá-t*, hogy gondosan hátrább sorolta az *Aeneis-t*, Vergiliusban csupán a görög minta követőjét látva. Ma már – és az a „ma” azért jó egy évszázados – mind Homérosz, mind Vergilius nagysága kétségbevonhatatlan. A XVIII. századi John Donne vagy Andrew Marvell verseit 1919-ben (!) adják ki újra, hogy azután T. S. Eliot friss, eleven ihletést merítsen hagyatékukból. Még a legnagyobbak közti legnagyobb, Shakespeare is „elfelejtődött” két teljes évszázadra: drámáit a XVIII. század végéig hazájában is csak különböző átdolgozásokban játszották.

A magyar irodalom is jó néhány elfelejtett alkotót tart számon. Igen, a lexikonok számon tartják őket, de műveiket nem adják ki, nem tanítják. Kiszorultak a „kánonból”. Egyáltalán nem biztos, hogy véglegesen. Kiváló költők, írók is föllelhetők közöttük: Weöres Sándor két vaskos kötetet töltött meg a magyar költészet „rejtett értékeivel és furcsaságaival”. Elődök bukkanhatnak ki a sötétebből, olyan „előfutárok”, akik néha fontosabbnak vagy legalábbis izgalmasabbnak tetszenek ma, mint beérő, beteljesedő, hírneves tanítványaik.

De a mára elfeledettek nemcsak akkor méltóak a figyelmünkre, ha igazi nagyságoknak bizonyulnak. Egyetlen művészet sem csupán a nagyokból táplálkozik. Ők sem nőhetnének meg a kisebbek nélkül, az irodalomtörténet folyamatosságát ezek az utóbb kevéssé ismert vagy elismert szerzők tartják fenn.

Közülük válogatunk, hogy kiemeljük őket a feledésből. Legalább a tudat, tudatunk következő „kihagyásáig”.

Budapest, 2007. október 5.

Bárdos László
irodalomtörténész